

*Ochrona praw człowieka
w polityce migracyjnej
Polski i Unii Europejskiej*

POD REDAKCJĄ NAUKOWĄ

Wiesława Pływaczewskiego

Marka Ilnickiego

OLSZTYN 2016

Redakcja naukowa:
Dr hab. Wiesław Pływaczewski, prof. UWM
Dr Marek Ilnicki

Recenzent:
Dr hab. Jarosław Moszczyński, prof. UWM

Redakcja techniczna:
Dr Maciej Duda

Tłumaczenie:
Dr Joanna Narodowska

Projekt okładki:
Mgr Piotr Chorbot

Wydawca:
Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
www.uwm.edu.pl/kryminologia
&
Fundacja Forum Dialogu Publicznego

Copyright © by Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej
& Fundacja Forum Dialogu Publicznego

Publikacja powstała przy wsparciu Fundacji im. Róży Luksemburg

Druk i oprawa:
Zakład Poligraficzny
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

Objętość: 25 ark. wyd.
ISBN: 978-83-62383-72-6
OLSZTYN 2016

*Ks. prof. dr hab. Ryszard Szttychmiller
Katedra Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie*

*Dr hab. Elżbieta Szczot, prof. KUL
Katedra Nauk o Polityce
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II*

ROZDZIAŁ II

Kościół katolicki wobec wielkiej migracji ludnościowej w 2015 r.

Wstęp

W sytuacji niespotykanej w ostatnich latach migracji milionów ludzi¹, rodzą się pytania o jej przyczyny, przewidywane skutki i możliwości wpływania na jej procesy. Główną przyczyną współczesnej wędrówki ludów jest przede wszystkim wojna toczona na terenach Iraku i Syrii, prowadzona przez struktury tzw. państwa islamskiego (ISIS), dążące m.in. do wyeliminowania w tych krajach chrześcijaństwa, a także bieda. Wskutek pierwszej z wymienionych przyczyn, setki tysięcy, a może już miliony ludzi, ratuje swoje życie uciekając z terenów objętych wojną. Wskutek biedy kolejne miliony opuszczają strony, w których wyrosli i szukają lepszego życia w Europie, zwłaszcza w jej najbogatszych krajach. Pierwszych nazywamy uchodźcami lub uciekinierami, a drugich emigrantami w sensie ścisłym.

W tym artykule skupiamy się na stosunku Kościoła katolickiego do uchodźstwa i emigracji oraz na ukazaniu możliwości wpływania Kościoła na te procesy. Najpierw jednak warto przypomnieć samo prawo do emigracji i prawo społeczności przyjmującej do ochrony swojej tożsamości i swoich wartości.

¹ W Polsce, po II wojnie światowej miały miejsce trzy fale emigracji: pierwsza powojenna (na tereny Polski północnej i zachodniej po drugiej wojnie światowej zostali przesiedleni Polacy z przedwojennych Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej, głównie z Wołynia i Wileńszczyzny), druga solidarnościowa – po roku 1989 i trzecia – po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Główny Urząd Statystyczny szacuje, że w końcu 2013 roku poza granicami przebywało czasowo około 2196 tys. mieszkańców naszego kraju, tj. o 66 tys. (3,1%) więcej niż w 2012 roku (około 2130 tys.). Wśród krajów należących do UE, nadal najwięcej osób przebywało w Wielkiej Brytanii (642 tys.), w Niemczech (560 tys.), w Irlandii (115 tys.) oraz w Holandii (103 tys.) i we Włoszech (96 tys.). Zob.: Główny Urząd Statystyczny – Departament Badań Demograficznych i Rynku Pracy, *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2013*, Warszawa 2014.

Powszechne prawo do migracji i jego uwarunkowania

Podstawowym i szeroko akceptowanym międzynarodowym dokumentem o ochronie uchodźców jest Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r.² W art. 1-A.3 definiuje ona «uchodźcę» jako osobę, która „na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania, nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa”. Dnia 1 stycznia 1951 r. utworzone zostało Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR). Niestety, niewiele słychać o działalności tego biura. Może to tylko wina mediów, które nie informują o tym? W 1951 roku powstała także Międzynarodowa Organizacja do spraw Migracji³ (IOM). W jej skład wchodzi 157 krajów członkowskich, w tym od 1992 r. Polska. Organizacja ta zajmuje się m. in. zarządzaniem migracjami z poszanowaniem praw człowieka i prawa międzynarodowego. Przygotowuje dobrowolne powroty migrantów do ich krajów pochodzenia oraz wspiera ich reintegrację. Działa na podstawie Konstytucji z dnia 19 października 1953 r. W dniu 12 sierpnia 2015 roku weszła w życie w Polsce ustawa o ratyfikacji Konstytucji tejże Organizacji⁴. W Polsce powołano także Biuro do spraw Migracji i Uchodźców, które następnie przekształcono w Urząd do spraw Repatriacji i Cudzoziemców oraz Radę do spraw Uchodźców⁵. W art. 56 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zapisane zostało prawo do azylu: „Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w ustawie. 1. Cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi”.

Migracja, z łac. *migratio*, oznacza przeniesienie się z jednego miejsca na drugie, wyprowadzenie się i jest rzeczą ludzką, właściwością człowieka. Różne były i są powody migracji, jej skala, kierunki czy skutki. Art. 45 pkt 1. Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej zatytułowany: Swoboda przemieszczania się

² Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. 1991, Nr 119, poz. 515). Polska przyjęła tę Konwencję w 1991 roku z wyjątkiem art. 24 pkt 2.; Zob. także: Wspólne stanowisko z dnia 4 marca 1996 r. określone przez Radę na podstawie art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie jednolitego stosowania definicji pojęcia „uchodźca” w art. 1 Konwencji genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r. dotyczącej statusu uchodźców (96/196/WSiSW) (Dz. Urz. UE L z dnia 13 marca 1996 r.).

³ Zob. szerzej: www.iom.pl

⁴ Ustawa z dnia 27 maja 2015 r. o ratyfikacji Konstytucji Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji, przyjętej w Genewie w dniu 19 października 1953 r. (Dz. U. 2015, Nr, poz. 1046). Na podstawie art. 87 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku Konstytucja IOM nie stanowi źródła prawa powszechnie obowiązującego.

⁵ <http://udsc.gov.pl> (dostęp 12.12.2015 r.).

i pobytu określa, że „Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich”⁶, a w art. 79 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zamieszczone zostały wytyczne do wspólnej polityki migracyjnej. Zgodnie z tekstem artykułu „Unia rozwija politykę migracyjną mającą na celu zapewnienie, na każdym etapie, skutecznego zarządzania przepływami migracyjnymi, sprawiedliwego traktowania obywateli państw trzecich przebywających legalnie w Państwach Członkowskich, a także zapobieganie nielegalnej imigracji i handlowi ludźmi oraz wzmocnione ich zwalczanie”⁷.

Już w 1963 roku papież Jan XXIII w encyklice *Pacem in terris* podkreślał, że „Każdemu człowiekowi winno (też) przysługiwać nienaruszalne prawo o pozostawaniu na obszarze swego własnego kraju lub też zmiany miejsca zamieszkania. A nawet - jeśli są do tego słuszne przyczyny - ma on prawo zwrócić się do innych państw z prośbą o zezwolenie mu na zamieszkanie w ich granicach. Fakt, że ktoś jest obywatelem określonego państwa, nie sprzeciwia się w niczym temu, że jest on również członkiem rodziny ludzkiej oraz obywatelem owej obejmującej wszystkich ludzi i wspólnej wszystkim społeczności”⁸ (nr 25).

Św. Jan Paweł II w encyklice ogłoszonej w 1981 r. *Laborem exercens* na temat tak zwanej emigracji za pracę napisał: „Jest to zjawisko stare, które jednak wciąż się odnawia. Posiada ono wielkie rozmiary z powodu komplikacji współczesnego życia. Człowiek ma prawo do opuszczenia kraju swego pochodzenia z różnych motywów, ażeby szukać warunków życia w innym kraju, ma też prawo powrotu do swego kraju. (...). A jednak – jeśli nawet emigracja jest pewnym złem – jest to w określonych okolicznościach tzw. zło konieczne. Trzeba uczynić wszystko – i z pewnością wiele się czyni w tym celu – ażeby to zło w znaczeniu materialnym nie pociągnęło za sobą większych szkód w znaczeniu moralnym, owszem, by – o ile możliwości – przyniosło nawet dobro w życiu osobistym, rodzinnym i społecznym emigranta, zarówno gdy chodzi o kraj, do którego przybywa, jak też o ojczyznę, którą opuszcza. W tej dziedzinie ogromnie wiele zależy od właściwego prawodawstwa – w szczególności gdy chodzi o uprawnienia człowieka pracy (...). Trzeba przypomnieć tu raz jeszcze podstawową zasadę: hierarchia wartości, głęboki sens samej pracy domaga się, by kapitał służył pracy, a nie praca kapitałowi”⁹ (nr 23).

Migracja, z którą ma do czynienia w ostatnich latach Europa, jest emigracją ekonomiczną i często nielegalną. Na przykład sycylijska wyspa Lampedusa na Morzu Śródziemnym jest miejscem, do którego od lat docierają nielegalni imigranci z Afryki (Erytrei, Somalii), ale także z Afganistanu, Pakistanu

⁶ Tekst z dostosowaniami sporządzony w Strasburgu dnia 12 grudnia 2007 r., przejmując Kartę proklamowaną dnia 7 grudnia 2000 r. i zastępuje ją od dnia wejścia w życie Traktatu z Lizbony (Dz. Urz. UE 2007/C 303/1).

⁷ TFUE art. 79; A. Flisek (red.), *Prawo Unii Europejskiej wraz z indeksem rzeczowym*, Warszawa 2011, s. 85.

⁸ Jan XXIII, *Encyklika Pacem in terris* z dnia 11 kwietnia 1963 roku, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_xxiii/encykliki/pacem_in_terris_11041963.html (dostęp 12.12.2015 r.).

⁹ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/ (dostęp 12.12.2015 r.).

czy Syrii. Papież Franciszek w dniu 8 lipca 2013 r. swoją pierwszą podróż odbył właśnie na tę wyspę i oddał hołd imigrantom, którzy utonęli w jej okolicach¹⁰.

Papieska Rada do Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących wydała w 2004 r. Instrukcję *Erga migrantem Caritas Christi*¹¹. We wprowadzeniu ukazana została powszechność emigracji, która dotyka każdego kraju, z różnych przyczyn. Migracja może mieć pozytywny aspekt, kiedy przynosi korzyści człowiekowi, sprzyja wymianie kultur, wzajemnemu poznaniu, integracji na różnych płaszczyznach (nr 2). Poza emigracją ekonomiczną istnieje jeszcze emigracja przymusowa, która odnosi się do osób wysiedlonych, uciekających przed terroryzmem, przemocą i przemyciem narkotyków, zwłaszcza w Afryce i Ameryce Łacińskiej (nr 10). Instrukcja ma na celu odpowiedzieć na nowe zapotrzebowania duchowe człowieka i przemienić doświadczenie migracyjne w dialog. Dokument omawia rodzaje i przyczyny emigracji oraz cierpienia spowodowane tym problemem, podkreślając że szczególnie narażone są na nie kobiety i dzieci, których wyzysk porównany jest do nowego rozdziału niewolnictwa (nr 5).

Prawo społeczności przyjmującej do ochrony swojej tożsamości i swoich wartości

Już Nowy Testament nakazuje przyjmować podróżnych i ubogich¹². Św. Paweł nauczał: „Dlatego przygarniajcie siebie nawzajem, bo i Chrystus przygarnął was ku chwale Boga”¹³. Tego samego nauczają ostatni papieże XX w. i tę naukę polecają wszystkim wiernym.

Jednak to zalecenie nie ma charakteru bezwzględnego. Istnieje konieczność respektowania przez migrantów warunków, praw i zwyczajów miejscowych ludności do której przybywają. Dlatego przybysze nie mogą bronić się przed ujawnianiem swojej tożsamości, ale winni dostosować się do prawa miejscowego i przyjąć dobre obyczaje. W nowym środowisku emigranci powinni przejść etap akomodacji, polegający na ograniczeniu uprzedzeń wobec zwyczajów kraju przyjmującego, do etapu akulturacji, czyli przyswojenia sobie podstawowych zwyczajów ludności miejscowej. Wcześniej, zwracano uwagę na kolejność zachodzących wśród emigrantów procesów: adaptację, integrację i asymilację (polegająca na przyjęciu miejscowych zwyczajów ludności). Dziś mówi się już tylko o integracji i rezygnuje z procesu asymilacji. Stąd błędem wydaje się postawa rządu Niemiec (Kancelarz A. Merkel), forsującego kulturę

¹⁰ Szacuje się, że w ostatnim ćwierćwieczu, wody Morza Śródziemnego pochłonęły około 20 tys. ofiar emigrantów. Napływ emigrantów nasilił się po arabskiej wiosnie w 2011 r. Przez ostatnie lata decydenci UE nie podjęli żadnych konkretnych rozwiązań powstałego problemu.

¹¹ Instrukcja z dnia 3 maja 2004 r.; zob. tekst: http://migrant.pl/media/pdf/erga_migrantes_pl.pdf (dostęp 12.12.2015 r.).

¹² *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, Poznań 2000, Hbr 13,14; 1 Tm 3,2 i Ti 1,8.

¹³ *Ibidem*, Rz 15,7.

migracyjną multikulti i zapraszającego wszystkich przybyszów bezwarunkowo, bez kontroli.

Duża część migrantów nastawiona jest pokojowo i chciałaby wrócić do swoich domów i miejsc pochodzenia po ustaniu przyczyny opuszczenia domostwa. Także pokojowo nastawieni chrześcijanie i muzułmanie nie opowiadają się za emigracją bez poważnych powodów, czy konieczności. Przykład – rozpowszechniony przez katolickie media – Asi Bibi¹⁴, prześladowanej i skazanej na śmierć w Pakistanie za wyznanie wiary w Chrystusa, która jednak z rodziną pozostaje w kraju, świadczy o tym, że nawet bardzo prześladowani chrześcijanie nie zawsze korzystają z emigracji.

Profesor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Selim Chazbijewicz, z pochodzenia Tatar, w wywiadzie zatytułowanym „Wędrówka ludów może doprowadzić do rozpadu Unii Europejskiej”, opublikowanym we wrześniu 2015 r. w „Debacie”, mówi wprost, że zamiast przyjmować azylantów w Europie, lepiej zorganizować im obozy uchodźców na Bliskim Wschodzie, a więc na terenie możliwie najbliższym dla nich¹⁵. Podkreśla, że należy bardziej zwalczać przyczyny katastrofy migracyjnej niż jej skutki¹⁶. Wskazuje na trzy możliwe konsekwencje obecnej wędrówki ludów; czas pokaże, czy będzie to rozpad UE, czy wypędzenie imigrantów czy „wycofanie się Unii Europejskiej z układu z Schengen, zamknięcie granic”¹⁷.

W nadanym niedawno wywiadzie¹⁸ specjaliści z dziedziny bezpieczeństwa, Wojciech Brochwicz¹⁹ i Andrzej Barcikowski²⁰ stwierdzili, że ta wielka fala emigracji, to pełzająca wojna, i że należy bardziej chronić bezpieczeństwo Polski i jej obywateli. Dopiero kiedy ten zakres zostanie zapewniony, to będziemy mogli przyjmować uchodźców i emigrantów. Dla zwiększenia bezpieczeństwa obywateli polskich opowiedzieli się za przywróceniem kontroli na granicach. Przewidują, że wojna z tzw. państwem islamskim będzie długa, gdyż jest wielu biednych ludzi na Bliskim Wschodzie, którzy dawniej popierali reżim Saddama Husajna (1937-2006), a teraz popierają państwo islamskie. Jego armia ma poparcie u dużej części miejscowej ludności i dlatego trudno będzie ją zwalczyć.

¹⁴ M.in. w „Gościu niedzielny” 2012, nr 32, <http://gosc.pl/doc/1224719>. Uratować Asię-Bibi.; zob. także: https://en.wikipedia.org/wiki/Asia_Bibi_blasphemy_case [dostęp: 12.12. 2015]. Asia Bibi została skazana w 2010 r. na karę śmierci za bluźnierstwo przeciwko islamowi; <https://fronda.pl/a/asia-bibi-w-izolacie-straznicy-moga-ja-zabic,58601.html> (dostęp 12.12.2015 r.).

¹⁵ M.in. w wydawanym w Olsztynie niezależnym miesięczniku „Debate” 2015, nr 9 (96), s. 12-13.

¹⁶ Wypowiada m.in. opinię: „Wiktor Orban zachowuje się racjonalnie, nie ulega szantażowi, pogrożkom możliwych Zachodniej Europy. Zachowuje się jak przywódca narodu, a nie jak namiestnik Unii Europejskiej”; *Ibidem*, s. 13.

¹⁷ *Ibidem*. Stwierdził tam także: „Za sytuację zaistniałą na Bliskim Wschodzie i w Afryce odpowiadają w dużej mierze kraje Europy Zachodniej”.

¹⁸ Program „Fakty po faktach”, wyemitowany 16.09.2015 r. w TVN 24.

¹⁹ Były wiceminister MSW i były dyrektor UOP.

²⁰ Były szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Polska posiada bogate tradycje emigracyjne i piękne tradycje postawy Kościoła wobec emigrantów²¹. Współczesna emigracja Polaków, szczególnie po wejściu Polski w struktury Unii Europejskiej w 2004 roku oraz otwarciu granic i rynków pracy bardzo się nasiliła. Z takiej możliwości skorzystało około 4 mln Polaków (według danych GUS ponad 2 mln), jest to tzw. nowa emigracja. Jednocześnie Polska stała się azylem dla emigrantów z innych krajów, którzy szukają lepszego bytu lub z Polski pragną udać się do krajów Europy Zachodniej. Polska jest azylem zarówno dla emigrantów ekonomicznych jak i politycznych. Z reguły młody człowiek wyjeżdżający za granicę zostawia swoją rodzinę, która ponosi ogromne koszty emigracji (np. eurosieroty czy eurowdowy). Ciężkiej próbie, niekiedy przegranej, poddawana jest wierność małżeńska, przynależność narodowa czy religijna²².

Znaczenie stanowiska Kościoła wobec współczesnej migracji ludnościowej

Historia sprzed wieków może obrazować możliwy stosunek wiernych do prześladowców. „Pewien mnich, bardzo pobożny, żyjący w VI w. został porwany przez Beduinów na pustyni, męczony w desperacji zabił prześladowcę i wrócił do klasztoru w Egipcie. Miał świadomość popełnienia grzechu ciężkiego, ale przełożeni, świeccy i kościelni, nie chcieli uznać jego grzechu, jeden z przełożonych powiedział nawet: <Idź w pokoju, obyś zabił nie jednego, ale siedmiu barbarzyńców>”²³.

Europa zbudowana jest na tradycji chrześcijańskiej, w większości chrześcijańska, blisko w połowie katolicka. Stąd można spodziewać się, że będzie reagowała po chrześcijańsku. Kościół wie, że emigranci są grupą swoistego zagrożenia niewiarą i praktycznym ateizmem²⁴, a czasem także zagrożenia braku bezpieczeństwa. Dlatego ma prawo i wypowiada się w tej kwestii.

Stanowisko Stolicy Apostolskiej

Do szczególnie ważnych dokumentów Kościoła powszechnego na temat emigracji, na których powinni wzorować się osoby do niego należące, w działaniu podejmowanym wobec emigrantów, są następujące:

Wielka Karta Emigrantów (1 lipca 1952 r.), to podstawowe zasady i prawo dotyczące emigrantów²⁵. Dokument daje pewną autonomię duszpasterstwu emigracyjnemu.

Dekret Soboru Watykańskiego II o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus* (28 października 1965 r.), nakazuje otoczenie troską

²¹ N. Jerzak, *Rola i zadania Kościoła wobec emigrantów*, „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, Rok XII (2013), nr 2 (23) s. 61.

²² *Ibidem*, s. 68-69.

²³ E. Wipszycka, *Kościół w świecie późnego antyku*, Warszawa 1994, s. 94; N. Jerzak, *op. cit.*, s. 72.

²⁴ N. Jerzak, *op. cit.*, s. 60.

²⁵ *Ibidem*, s. 69.

wszystkich, którzy ze względu na warunki życiowe nie mogą korzystać z duszpasterstwa ogólnego. Dotyczy to emigrantów, uchodźców, podróżujących, koczujących, turystów.

Motu proprio *Pastoralis migratorum cura*²⁶ (15 sierpnia 1969 r.), w którym papież Paweł VI w odniesieniu do emigrantów nakazuje, aby uszanować dziedzictwo i kulturę emigrantów (dotyczy to także języka) i włączyć ich do lokalnej społeczności, nakazuje też obowiązek współpracy całego Ludu Bożego w opiece nad emigrantami.

Motu proprio *Apostolicae caritatis*²⁷ (19 marca 1970 r.) ustanawia Papieską Komisję do spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, która ma za zadanie koordynować poczynania i inicjatywy w zakresie opieki duszpasterskiej wszystkich „ludzi w drodze”.

Konstytucja apostolska *Pastor Bonus*²⁸ (28 czerwca 1988 r.) – podnosi rangę Papieskiej Komisji ds. Duszpasterstwa Migrantów; przewodniczący Komisji nie jest już zależny od Kongregacji ds. Biskupów, a po pewnym czasie zostaje obdarzony godnością kardynalską.

Adhortacja Jana Pawła II *Pastores gregis*²⁹ (16 października 2003 r.) przypomina biskupom konieczność troski o emigrantów (72).

Uaktualnieniem i zebraniem wszystkich wcześniejszych przepisów jest Instrukcja *Erga migrantem Caritas Christi*³⁰ (3 maja 2004 r.). Dokument ten wychodzi z fundamentalnej prawdy o znaczeniu i godności osoby ludzkiej. Ukazuje, jak wiele dobrego dokonało się dzięki emigracji, która ma także wymiar misyjny. Emigranci przyczyniali się do ewangelizacji wielu narodów³¹. Jest to aspekt często pomijany przy refleksji na temat emigracji. Jednak, aby zaistniała taka sytuacja, migranci muszą być odpowiednio uformowani. Papieska Rada w Instrukcji przypomina, że najważniejszy w Kościele jest człowiek; stąd zaleca respektowanie tożsamości migrantów i postuluje dialog między różnymi kulturami. Tylko dzięki dialogowi orędzie Ewangelii może budować jedność między członkami Kościoła; dialog jest potrzebny także wobec wyznawców innych religii. Instrukcja daje pewne wskazania duszpasterstwu emigracyjnemu, aby emigranci nie utracili wiary i zachowali swoje własne formy pobożności. Jednak to duszpasterstwo nie może być przeciwne wobec duszpasterstwa ogólnego.

Dokument odnosi się także do emigrantów obrządku wschodniego, zalecając tworzenie dla nich parafii. Instrukcja podaje zasady korzystania przez nich z budynków kościelnych, szkół katolickich, zawierania małżeństw mieszanych i upominania się o zasadę wzajemności, aby prawa katolików były

²⁶ Zob. <http://www.liturgicalcenter.org/media/pdf/PA/NK/c13.pdf> (dostęp 10.12.2015 r.).

²⁷ Zob. http://w2.vatican.va/content/paul-vi/la/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19700319_apostolicae-caritatis.html (dostęp 10.12.2015 r.).

²⁸ AAS 80:1988, s. 841-930.

²⁹ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/adhortacje/pastores_gregis_1.html (dostęp 10.12.2015 r.).

³⁰ Zob. <http://chrystusowcy.pl/~instytutide/wordpress/?p=13> (dostęp 10.12.2015 r.).

³¹ Może to być również miejsce do wykorzystania przez nową falę emigrantów z Polski, którzy poprzez swoje świadectwo mogą przyczynić się do reewangelizacji zachodnich społeczeństw.

respektowane także w krajach, gdzie są oni mniejszością. Instrukcja pokazuje, jak ważny jest dialog międzyreligijny.

Na treść Instrukcji składa się wprowadzenie, cztery części, zakończenie i zarządzenia prawne. Kościół domaga się w niej ochrony prawnej emigrantów i ich rodzin, zagwarantowania im opieki prawnej oraz medycznej. Papieska Rada w Instrukcji zwraca uwagę, że w celu rozwiązania problemów z emigracją potrzebna jest międzynarodowa koordynacja, gdyż żaden kraj samodzielnie nie jest w stanie poradzić sobie z tym problemem, a restrykcyjna polityka zwiększa ryzyko nielegalnego przekraczania granic i rozwoju organizacji przestępczych (nr 7). „Migracja stawia przed Kościołem wyzwanie ewangelizacyjne, chrześcijanie są zobowiązani do dawania świadectwa o żywym Bogu” (nr 9)³². Do lepszego poznawania się i ewangelizacji okazję daje przyjmowanie emigrantów katolickich, obrządku wschodniego, innych Kościołów i wspólnot kościelnych, a nawet emigrantów należących do innych religii. O tych ostatnich w dokumencie mówi się w nr 59-90. Są oni okazją do świadectwa miłości i nawiązania dialogu, do pomocy im we wcielaniu ich w społeczeństwo kraju przybycia. Dokument zaleca, aby miejsca kultu, kościoły i kaplice nie były oddawane do dyspozycji religii niechrześcijańskich, a jednocześnie zachęca, aby udostępniać im budynki typu socjalnego i tworzyć więzi społeczne. Wobec imigrantów muzułmańskich (nr 65-69) należy przyjąć postawę ewangelizacyjną, pielęgnować wspólne wartości i wyjaśniać różnice.

Zarządzenia prawne instrukcji składają się z 22 artykułów zgrupowanych w 6 rozdziałach. Ważny jest rozdział piąty, który nakazuje Konferencjom Biskupów utworzenie Komisji ds. Emigracji, mającej za zadanie m.in.: – gromadzenie informacji na temat migrantów i przekazywanie ich biskupom diecezjalnym; – animowanie działań komisji diecezjalnych, które powinny animować działania w parafiach. Instrukcja stanowi zbiór przepisów prawnych i pastoralnych dotyczących duszpasterstwa emigrantów. Zaleca otoczenie migrantów modlitwą”³³.

Dla ochrony praw migrantów i zwiększenia świadomości istniejącego problemu, ustanowiony został Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy³⁴. Stolica Apostolska zaleciła obchodzić ten dzień w drugą niedzielę po uroczystości Objawienia Pańskiego. Papieże kierują z tej okazji do wszystkich wiernych specjalne orędzie.

Papież Benedykt XVI w dniu 15 stycznia 2006 r. opublikował orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy pod hasłem: „Migracje znakiem czasu”. Zauważył on, że zjawisko emigracji obejmuje migracje przymusowe i dobrowolne; legalne i nielegalne; w poszukiwaniu pracy i z powodu studiów. Uchodźca to człowiek, który z obawy przed prześladowaniami z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do grupy etnicznej, przekonań

³² N. Jerzak, *op. cit.*, s. 70.

³³ *Ibidem*, s. 71-72.

³⁴ Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy (*World Refugee Day*) obchodzony na świecie 20 czerwca, ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 4 grudnia 2000 r. (rezolucja 55/76).

politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego państwa³⁵.

Tenże Benedykt XVI w Orędziu przygotowanym 12 października 2012 r. na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy w 2013 r. powiedział, że „każdy emigrant jest osobą ludzką, która – jako taka – ma niezbywalne i podstawowe prawa, które powinni szanować wszyscy w każdej sytuacji” (n. 62). Są „potrzebne harmonijne i wielostronne działania na rzecz rozwoju krajów pochodzenia migrantów, skuteczne środki zwalczające handel ludźmi, kompleksowe programy regulujące legalną migrację, większa otwartość na rozważanie indywidualnych przypadków, w których oprócz azylu politycznego potrzebna jest pomoc humanitarna. Z odpowiednimi przepisami powinno łączyć się cierpliwe i stałe kształtowanie mentalności i sumień. W tym wszystkim ważną rzeczą jest umacnianie i rozwijanie relacji opartych na porozumieniu i współpracy między organizacjami kościelnymi a instytucjami, które działają na rzecz integralnego rozwoju osoby ludzkiej”³⁶.

Papież opisał zagrożenia, pokazał cel i sposoby działania Kościoła wobec emigrantów. Przypomniął, że podstawowym zadaniem Kościoła jest głoszenie Jezusa Chrystusa, a współczesne czasy wymagają nowej ewangelizacji, także na płaszczyźnie przemieszczania się ludności. Migracje powodują wymieszanie się narodów i tworzą nowe problemy etyczne, religijne oraz duchowe. Zagrożeniem w takiej sytuacji są sekty oraz obojętność religijna, zwątpienie, sceptycyzm, w niektórych przypadkach nawet walka i eliminacja symboli chrześcijańskich. Działania wobec migrantów mają na celu niesienie pomocy w zachowaniu wiary czy oparcia w trudnych sytuacjach. Jest to okazja do głoszenia, że w Jezusie ludzkość uczestniczy w tajemnicy i w miłości Boga. Kolejnym celem jest rozbudzenie uśpionego sumienia. Papież nawet używa stwierdzenia, że migracja to opatrnościowa sytuacja głoszenia Ewangelii dla tych, którzy nie znają Chrystusa i przybywają do chrześcijańskich krajów. Ważna jest rola mediów i wspólnoty kościelnej w kształtowaniu opinii o migracji.

Już za papieża Franciszka, Papieska Rada ds. spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących oraz Papieska Rada *Cor Unum*, ogłosiły specjalne „Wytyczne Duszpasterskie”³⁷. W dokumencie czytamy: „Kościół na przestrzeni wieków na wiele różnych sposobów był blisko «ludzi w drodze». Liczne organizacje i programy dostarczyły tym osobom bezpośredniego wsparcia, zapewniając im schronienie, żywność, opiekę medyczną i programy na rzecz pojednania, jak również różne formy rzecznictwa. Także dziś liczne interwencje Kościoła mają na celu stworzenie uchodźcom, wysiedleńcom i ofiarom handlu ludźmi odpowiednich możliwości do zachowania ludzkiej godności poprzez zapewnienie im pracy oraz pomoc w przyjęciu praw i obowiązków kraju

³⁵ Konwencja dotycząca Statusu Uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. 1991, Nr 119, poz. 515); zob. N. Jerzak, *op. cit.* s. 68.

³⁶ Zob.: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/migration/documents/hf_ben-xvi_mes_20121012_world-migrants-day.html (dostęp 10.12.2015 r.).

³⁷ Papieska Rada ds. spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, *Wytyczne Duszpasterskie. Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych*, Watykan 2013.

udzielającego schronienia. W tej działalności istotna jest także troska o życie duchowe osób migrujących”³⁸.

We wspomnianych „Wytycznych” przywołuje się też przemówienie Jana Pawła II na Światowy Dzień Uchodźcy. Ten święty Papież powiedział wtedy: «Poważną obrazą Boga i człowieka jest każda sytuacja, w której poszczególne osoby lub grupy ludzi zmuszone są uciekać z własnej ziemi i szukać schronienia gdzie indziej. [...] Dramat uchodźców wymaga od wspólnoty międzynarodowej zaangażowania nie tylko w leczenie objawów, lecz przede wszystkim w zapobieganie przyczynom tego problemu, musi ona zatem przeciwdziałać powstawaniu konfliktów, wprowadzając i umacniając sprawiedliwość i solidarność w każdym środowisku rodziny ludzkiej». Wszystko to dotyczy także przymusowych przesiedleńców.

Papieska Rada w omawianym dokumencie stwierdza też: „Jest powszechnie przyjęte, że państwa mają prawo do podjęcia działań przeciwko nielegalnej emigracji, przy poszanowaniu praw człowieka wszystkich obywateli. Należy równocześnie pamiętać o podstawowej różnicy, jaka zachodzi pomiędzy osobami, które uciekają z kraju z przyczyn politycznych, religijnych, etnicznych lub innych form prześladowania czy wojen (są to uchodźcy lub ubiegający się o azyl) a osobami, które po prostu szukają nielegalnego wejścia do kraju, jak również tymi, które opuszczają swój kraj, ponieważ panujące w nim stosunki ekonomiczne stanowią zagrożenie dla ich życia i fizycznego bezpieczeństwa i które wyjeżdżają tylko po to, aby polepszyć swoją sytuację materialną. Kiedy nienawiść i systematyczne lub gwałtowne wykluczenie mniejszości etnicznych lub religijnych ze społeczeństwa powoduje konflikty cywilne, polityczne lub etniczne, wtedy przepływ uchodźców narasta (por. EMCC 1). Należałoby zatem zapewnić odpowiednią ochronę i przyznać «status ochrony uzupełniającej» tym, którzy uciekają przed przemocą i nieładem społecznym, nawet jeśli nie jest on spowodowany przez organy państwa” (nr 57). Rada stwierdza ponadto: „Rodziny powinny cieszyć się osobistą i rodzinną prywatnością, możliwością połączenia w kraju azylu, pracą zapewniającą godne utrzymanie i sprawiedliwe wynagrodzenie oraz miejscem zamieszkania godnym człowieka. Dzieci muszą otrzymać odpowiednie wykształcenie, a także opiekę medyczną (nr 61). „Byłoby wskazane, aby kraje, które są atrakcyjne dla ubiegających się o azyl, podjęły wspólną strategię, według której kraje pierwszego przybycia nie musiałyby ponosić całego ciężaru tego problemu” (nr 64)³⁹.

Orędzie papieża Franciszka⁴⁰ na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy w 2015 r.: „W epoce tak rozległych migracji wielka liczba osób opuszcza swoje rodzime miejsca i podejmuje niebezpieczną podróż nadziei, z bagażem pełnym pragnień i lęków, w poszukiwaniu bardziej ludzkich warunków życia. Nierzadko jednak te ruchy migracyjne wzbudzają nieufność i wrogość, nawet we

³⁸ Zob.: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/corunum/corunum_it/publicazioni/Rifugiati-2013-POL.pdf (dostęp 10.12.2015 r.).

³⁹ http://www.pcmigrants.org/documento%20rifugiati%202013/936_POL.pdf (dostęp 18.11.2015 r.).

⁴⁰ Zob. http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20140903_world-migrants-day-2015.html (dostęp 10.12.2015 r.).

wspólnotach kościelnych, zanim jeszcze pozna się historie życia, prześladowań czy nędzy osób, których to dotyczy. W takim wypadku podejrzenia i uprzedzenia stają w sprzeczności z biblijnym przykazaniem, by przyjmować z szacunkiem i solidarnością przybysza będącego w potrzebie (...) Zarazem należy wzmóc wysiłki, aby stworzyć warunki pozwalające na stopniowe eliminowanie przyczyn, które powodują, że całe społeczności opuszczają swoją rodzimą ziemię, zmuszane do tego przez wojny i nędzę, przy czym często pierwsze są przyczyną drugich”⁴¹.

Stanowisko Kościoła w Polsce

Na podstawie obserwacji duszpasterstwa w Polsce można przyjąć, że nie ma w Polsce ośrodka duszpasterskiego, którego problem emigracji nie dotyczy⁴². W każdej prawie parafii są bowiem emigranci lub uchodźcy przybyli z innych państw, zwłaszcza ze Wschodu⁴³, uchodźcy cofnięci z Europy Zachodniej do Polski jako pierwszego kraju Unii Europejskiej, do którego przybyli. „Każda grupa wymaga szczególnego zrozumienia, szacunku, uznania własnej tożsamości połączonej z uznaniem cudzej tożsamości”⁴⁴.

Komunikat Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek⁴⁵ z 19 czerwca 2015 r. KEP zwróciła w Komunikacie uwagę „na los ludzi, którzy zostali zmuszeni do ucieczki lub wyjazdu z kraju swojego pochodzenia z powodu wojny, dla ratowania życia, uniknięcia prześladowania lub złych warunków ekonomicznych. Światowe organizacje zajmujące się organizowaniem pomocą migrantom szacują, że na świecie jest obecnie ponad 50 mln nie z własnej woli szukających ratunku poza domem. Coraz bardziej niepokoi fakt, że ponad 2 mln. Polaków zdecydowało się w ostatnim czasie na szukanie lepszych warunków życia poza granicami Ojczyzny. (...). Na rozwiązanie czeka sprawa repatriacji Polaków i obywateli polskiego pochodzenia ze Wschodu. Biskupi zwracają uwagę, że dobitniej musi wybrzmieć apel o gotowość do dialogu z innymi kulturami migrantów, ich wyznawaną religią, o otwartość dla wszystkich, gdy szukają w naszym kraju pomocy, schronienia i pracy. W bardzo szybkim tempie rośnie u nas liczba migrantów ze

⁴¹ http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20140903_world-migrants-day-2015.html (dostęp 18.11.2015 r.).

⁴² W każdej parafii w Polsce są osoby doświadczające emigracji: a) emigrant, który jest formalnie zameldowany w Polsce, ale przebywa i pracuje za granicą, jednak sakramenty, jak chrzest czy małżeństwo, przyjmuje w Polsce; b) pozostała rodzina emigranta, często współmałżonek, dzieci, lub same dzieci, często pod opieką dziadków lub bez opieki, tzw. eurosieroty; c) emigracja wewnętrzna, ze wsi do miast, z biedniejszych części do bogatszych.

⁴³ W Polsce najwięcej wniosków o nadanie statusu uchodźcy w 2011 r. złożyły osoby pochodzące z Federacji Rosyjskiej – 1034 wnioski, Gruzji – 331, Armenii – 24, Afganistanu – 17, Erytrei – 12, Wietnamu – 11, Kirgistanu – 11, Ukrainy – 11, Konga – 11, Iraku – 9 i Somalii – 8; a także osoby z Zachodniej Europy (Niemcy, Austria, Czechy czy Szwecja, w 2011 r. do Polski przeprowadziło się 1200 obywateli szwedzkich);

⁴⁴ N. Jerzak, *op. cit.*, s. 68-69.

⁴⁵ Komunikat wydany został w związku z obchodzonym 20 czerwca Światowym Dniem Uchodźcy, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6703.1,Komunikat_Rady_Konferencji_Episkopatu_Polski_ds_Migracji_Turystyki_i_Pielgrzymek.html (dostęp 13.12.2015 r.).

Wschodu Europy, przede wszystkim z Ukrainy z powodu wojny na jej wschodnich terenach. (...). Potrzebą chwili staje się w Polsce przyjęcie uchodźców z krajów północnej Afryki i Bliskiego Wschodu (m.in. Syrii, Iraku, Sudanu, Erytrei). Według nauki Kościoła ujętej w dokumencie Papieskiej Rady ds. Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących oraz Papieskiej Rady *Cor Unum* z 2013 r. Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych mamy powinność przypominać społeczeństwu o chrześcijańskim obowiązku pomocy uchodźcom ratującym swoje życie z krajów objętych działaniami wojennymi lub prześladowaniami religijnymi, jak się okazuje w zdecydowanej większości dotyczącymi najbardziej chrześcijan. Uważamy, że pomoc ta powinna być organizowana wobec wszystkich uchodźców bez względu na religię i wyznanie.

Kościół w Polsce pozytywnie odpowiada na apel o pomoc materialną i polityczną hierarchów kościołów chrześcijańskich Bliskiego Wschodu na terenach poddanych czystkom etnicznym i religijnym, które mają na celu całkowite usunięcie z tamtego regionu wyznawców Chrystusa. Z uznaniem i wdzięcznością należy wspomnieć i nadal popierać obecną od początku konfliktu wojennego w Syrii i Iraku pomoc niesioną przez Caritas Polska i Stowarzyszenie Papieskie Pomoc Kościołowi w Potrzebie (*Kirche in Not* – sekcja Polska) na miejscu w tamtych krajach. Najbardziej oczekiwana przez nich pomoc jest organizowana w tamtejszych obozach dla uchodźców, szpitalach polowych, tymczasowych szkołach, przychodniach, programach żywieniowych. Szczegóły pomocy długoterminowej (ze strony organizacji, fundacji, stowarzyszeń charytatywnych i społecznych) przybywającym do Polski uchodźcom powinny być opracowane w uzgodnieniu z powołanymi do tego w pierwszym rządzie agendami rządowymi (m.in. MSZ, MSW, Urzędem ds. Cudzoziemców), we współpracy z Biurem Najwyższego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (UNHCR) oraz organizacjami pozarządowymi mającymi długoletnie doświadczenia w pracy dla uchodźców. Wysiłek dla uratowania każdej osoby i znalezienia miejsca w Polsce godny jest poparcia i zachęty do czynnego włączenia się. Doświadczenie innych państw zmusza jednak wszystkie strony do takich roztropnych działań, aby pomoc nie przyczyniła się do zarzewia napięć i zagrożeń społecznych. (...). Wobec gigantycznej fali migracyjnej na świecie należy powtórzyć ostatnie apele Stolicy Apostolskiej do rządów państw o taką politykę ekonomiczną i gospodarczą, która będzie zapobiegać mechanizmom powstawania przymusu migracji, jak i o sprawiedliwe rozmieszczanie migrantów w Europie i innych częściach świata, mając jednak na względzie bezpieczeństwo i potrzeby społeczne⁴⁶.

Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski w sprawie Uchodźców z dnia 8 września 2015⁴⁷ r.

⁴⁶ Redaktor: bp Krzysztof Zadarko, Delegat KEP ds. Imigracji;

http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6703.1,Komunikat_Rady_Konferencji_Episkopatu_Polski_ds_Migracji_Turystyki_i_Pielgrzymek.html (dostęp 18.11.2015 r.).

⁴⁷ <http://www.diecezja.pl/ksieza/listy-i-dekrety/komunikat-prezydium-konferencji-episkopatu-polski-ws-uchodzcow.html> (dostęp 13.12.2015 r.).

Prezydium Konferencji Episkopatu Polski prosi „o modlitwę w intencji pokoju na świecie oraz w intencjach uchodźców, którzy opuścili swoją ojczyznę, aby uchronić własne życie i życie swoich dzieci. Pamiętajmy przed Bogiem także o tych, którzy opiekują się osobami zmuszonymi do przesiedlenia się” (nr 2). Biskupi wzywają, aby modlitwie towarzyszyło czynne zaangażowanie. Przede wszystkim potrzeba działań dalekowzrocznych, mających na celu „eliminowanie przyczyn, które powodują, że całe społeczności opuszczają swoją rodzimą ziemię, zmuszane do tego przez wojny i nędzę”⁴⁸. Biskupi wyrazili radość, że „dzięki ofiarności polskich katolików udało się dotąd pomóc uchodźcom m.in. w Sudanie, Nigerii, Egipcie, Libanie, Syrii oraz w Iraku. Od 2009 roku polscy biskupi organizują w swoich diecezjach zbiórki funduszy na pomoc uchodźcom, z której korzystają nie tylko chrześcijanie. Wyrażamy wdzięczność katolikom w Polsce, którzy w samym tylko 2014 r. przekazali ponad 5 mln zł. na pomoc uchodźcom. Dzięki temu wsparciu objęto pomocą kilkaset tysięcy osób potrzebujących. Przykładem konkretnych działań są kuchnie prowadzone przez instytucje kościelne w Syrii i w Iraku, które wydają dziennie kilka tysięcy posiłków lub utrzymywane obozy dla uchodźców. Z polecenia Konferencji Episkopatu Polski pomoc uchodźcom w miejscu ich przebywania (poza Polską) prowadzi Papieskie Stowarzyszenie – Pomoc Kościołowi w Potrzebie”. Jeżeli chodzi o „konkretną pomoc uchodźcom w Polsce, to nie ulega wątpliwości, że główna inicjatywa i odpowiedzialność spoczywa na barkach władzy świeckiej, gdyż ona jest stroną zapraszającą. Z tego tytułu powinna zagwarantować kontrolę, bezpieczeństwo i podstawowe świadczenia dla uchodźców. Strona kościelna nie wyobraża sobie działania w tej materii na własną rękę, bez współpracy z władzami świeckimi. Jasno to wyraził papież Franciszek w „Orędziu na światowy dzień migranta i uchodźcy” w 2015 r.: „Ruchy migracyjne nabrały wszak tak wielkich rozmiarów, że tylko systematyczna i konkretna współpraca, w którą włączyłyby się państwa i organizacje międzynarodowe, może być w stanie skutecznie je uregulować i nimi pokierować”⁴⁹.

Caritas Polska i ruchy społeczne wspomagające migrantów

Caritas Polska przekazała ok. 6 mln zł na pomoc uchodźcom w Syrii, Iraku i w krajach ościennych. Pomoc ta szczególnie przeznaczana jest ofiarom prześladowań, zwłaszcza chrześcijan.

Niedawno pojawiły się w Polsce ruchy społeczne wspomagające migrantów. Np. z charyzmatu i duchowości Chrystusowców zrodził Ruch Apostolatu Emigracyjnego (RAE). Narodziny RAE dokonały się 21-22 września 1985 r. na Jasnej Górze. Rada Naczelna Ruchu Apostolstwa Emigracyjnego (RAE)

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Papież Franciszek, *Orędzie na światowy dzień migranta i uchodźcy 2015 r.*, http://episkopat.pl/informacje_kep/6824.1,Komunikat_Prezidium_Konferencji_Episkopatu_Polski_ws_Uchodzcow.html (dostęp 18.11.2015 r.).

na zebraniu w dniu 17 czerwca 2000 r. przyjęła nową wersję Dyrektorium Ruchu Apostolstwa Emigracyjnego. Zgodnie z nr. 4 Dyrektorium „emigrantami są wszyscy, którzy z jakiegokolwiek przyczyny, na stałe lub czasowo, przebywają poza własną ojczyzną lub wspólnotą etniczną. Są nimi też potomkowie emigrantów, dopóki potrzebują specjalnej (etnicznej) opieki duszpasterskiej”. „Polska diaspora, należąca do najliczniejszych, liczy około 15 mln. Polaków i osób polskiego pochodzenia, żyjących niemal we wszystkich krajach świata. Każdego roku jest ona odnawiana przez kilkadziesiąt tysięcy nowych emigrantów stałych oraz przez jeszcze większe rzesze emigrantów czasowych i sezonowych. Odkrywana jest także Polonia na Wschodzie (...) Nadto Polska staje się coraz częściej krajem imigracji” (nr 6).

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że:

- 1) Kościół nie zachęca do emigracji, lecz do budowania coraz bardziej sprawiedliwego społeczeństwa w swoim środowisku i w swoim państwie.
- 2) Kościół życzliwie patrzy na uchodźców i emigrantów, gdyż są to ludzie w potrzebie, a uchodźcy w szczególnej potrzebie. Dostrzega prawa emigrantów i uchodźców. Stara zapewnić się im poprzez różnorodne podejmowane działania zaopatrzenie w podstawowe dobra duchowe i egzystencjalne. Emigranci dają też okazję do pełnienia apostołstwa.
- 3) Społeczeństwa mają prawo bronić się przed negatywnymi skutkami emigracji, zwłaszcza tej niekoniecznej, słabo uzasadnionej.

Tytuł

Kościół katolicki wobec wielkiej migracji ludnościowej w 2015 r.

Streszczenie

Kościół katolicki zawsze troszczył się o migrantów zgodnie z nauczaniem Chrystusa i Apostołów. W XX wieku wydane zostały przez Stolicę Apostolską dokumenty, na podstawie których migranci otoczeni zostali opieką duszpasterską. Kościół w Polsce angażuje się w duszpasterstwo emigrantów, a także wspiera ich finansowo, organizując między innymi zbiórki pieniężne. Z polecenia Konferencji Episkopatu Polski prowadzona jest pomoc uchodźcom w miejscu ich przebywania (poza Polską) przez Papieskie Stowarzyszenie – Pomoc Kościołowi w Potrzebie (*Kirche in Not* – sekcja Polska). Caritas Polska na ten cel przekazała w ostatnich latach kilka milionów złotych. Działają też ruchy społeczne wspomagające migrantów. Np. z charyzmatu i duchowości Chrystusowców zrodził Ruch Apostolatu Emigracyjnego (RAE działa od 1985 r.).

Słowa kluczowe

migracja, duszpasterstwo, godność osoby ludzkiej, ewangelizacja, misja

Title

The Catholic Church's stand on great migration in 2015

Summary

Following the teachings of Christ and the Apostles the Church has always cared for migrants. In the 20th century the Holy See issued documents in which it took migrants under its pastoral care. In Poland the Church is involved in the pastoral care of emigrants and it also supports them financially by organizing fundraising, among others. The Pontifical Society – Aid to the Church in Need (*Kirche in Not* – Section Poland), acting on behalf of the Polish Episcopal Conference, helps refugees in their place of residence (outside Poland). Over the past few years Caritas Poland has given several million zloty for this purpose. There are also some social movements which support migrants, such as Ruch Apostolatu Emigracyjnego (RAE, operating since 1985) which was born of the chrism and spirituality of the Society of Christ.

Keywords

migration, vocation, human dignity, evangelization, mission